

Rešerše zahraničních zdrojů o přínosu ambulancí paliativní medicíny pro systém zdravotní péče

Koncepce ambulantní paliativní péče se v ČR i ve světě dynamicky vyvíjí. Z péče původně určené výhradně onkologickým pacientům v terminální fázi nemoci se na základě současných odborných poznatků stává péče, ze které významně profitují také pacienti v časnějších stádiích závažných život ohrožujících onkologických i neonkologických onemocnění (Hui 2016¹, Haun 2017², Brizzi 2023³, Iyer 2022⁴ Heidenreich 2022⁵). Ambulance paliativní medicíny tak představují pro systém zdravotní péče významný přínos na několika rovinách:

Pacienti a jejich blízcí

- Péče vychází z klinického stavu, reflektuje pacientovy životní hodnoty a přesvědčení, má jasné formulované cíle (pro pacienta relevantní a žádoucí výsledky a výstupy zdravotní péče) a plán péče, která bude těmto cílům přiměřená
- Lepší orientace v systému zdravotních a sociálních služeb, lepší koordinace péče různých poskytovatelů
- Lepší management bolesti a dalších symptomů závažné nemoci
- Lepší psychologická, sociální a spirituální podpora pacientů a jejich blízkých
- Větší spokojenost pacientů a jejich blízkých (Mah 2022⁶, Agustina 2023⁷)

Lékaři a další zdravotníci

- Při jasně definovaných cílech péče vzniká možnost nastavit plán přiměřené péče.
- Větší psychická a právní jistota při rozhodování o rozsahu péče
- Možnost konziliární podpory paliatrem v péči o pacienty s komplexními potřebami

¹ Hui D, Mori M, Watanabe SM, Caraceni A, Strasser F, Saarto T, Cherny N, Glare P, Kaasa S, Bruera E. Referral criteria for outpatient specialty palliative cancer care: an international consensus. *Lancet Oncol.* 2016 Dec;17(12):e552-e559. doi: 10.1016/S1470-2045(16)30577-0. PMID: 27924753.

² Haun MW, Estel S, Rücker G, Friederich HC, Villalobos M, Thomas M, Hartmann M. Early palliative care for adults with advanced cancer. *Cochrane Database Syst Rev.* 2017 Jun 12;6(6):CD011129. doi: 10.1002/14651858.CD011129.pub2. PMID: 28603881; PMCID: PMC6481832.

³ Brizzi K. Outpatient neuropalliative care. *Handb Clin Neurol.* 2023; 191:29-48. doi: 10.1016/B978-0-12-824535-4.00002-1. PMID: 36599513.

⁴ Iyer AS, Sullivan DR, Lindell KO, Reinke LF. The Role of Palliative Care in COPD. *Chest.* 2022 May;161(5):1250-1262. doi: 10.1016/j.chest.2021.10.032. Epub 2021 Nov 3. PMID: 34740592; PMCID: PMC9131048.

⁵ Heidenreich PA, Bozkurt B, Aguilar D, et al. 2022 AHA/ACC/HFSA Guideline for the Management of Heart Failure: A Report of the American College of Cardiology/American Heart Association Joint Committee on Clinical Practice Guidelines. *Circulation.* 2022 May 3;145(18):e895-e1032. .

⁶ Mah K, Swami N, O'Connor B, Hannon B, Rodin G, Zimmermann C. Early palliative intervention: effects on patient care satisfaction in advanced cancer. *BMJ Support Palliat Care.* 2022 Jun;12(2):218-225. doi: 10.1136/bmjspcare-2020-002710. Epub 2021 Jan 8. PMID: 33419858.

⁷ Agustina R, Ispantari A, Konlan KD, Lin MF. Impact of early palliative care on the quality of life in caregivers of cancer patients: A systematic review. *Worldviews Evid Based Nurs.* 2023 Jun;20(3):178-190. doi: 10.1111/wvn.12629. Epub 2023 Jan 13. PMID: 36637053.

- Zdravotní péče je zaměřená na výstupy, které pacient vnímá jako hodnotné a pro sebe žádoucí. Zdravotní péče se stává hodnotnou a efektivní
- Vyšší pravděpodobnost racionálního využívání nákladných diagnostických a léčebných modalit v posledních měsících života (Hua 2024⁸). Randomizované kontrolované studie jasně prokázaly, že paliativní péče je náklady šetřící nebo je přinejmenším nákladově neutrální (Janke 2024⁹). Úspory nákladů je přitom dosaženo bez zhoršení přínosů pro pacienty a pečovatele. I samotné intervence vedené klinickou sestrou se u pacientů se závažným onemocněním podle publikovaných studií jeví jako nákladově efektivní či náklady šetřící (Moore 2002¹⁰, Turner 2008¹¹, Postmus 2011¹², Koinberg 2009¹³). Úhrada takových výkonů by tak měla vést k racionální alokaci zdrojů.
- Studie ukazují, že lepší koordinace a organizace péče poskytovaná kvalifikovanými zdravotníky (včetně sesterského personálu) přispívá k nižším mírám hospitalizací a využívání urgentní péče za současného zvýšení spokojenosti pacientů (Gade 2008¹⁴, Morrison 2008¹⁵, Brumley 2007¹⁶), což v konečném důsledku znamená úsporu zdrojů v rámci zdravotního systému.

⁸ Hua M, Guo L, Ing C, Lackraj D, Wang S, Morrison RS. Specialist Palliative Care Use and End-of-Life Care in Patients With Metastatic Cancer. *J Pain Symptom Manage*. 2024 May;67(5):357-365.e15. doi: 10.1016/j.jpainsymman.2024.01.029. Epub 2024 Jan 24. PMID: 38278187; PMCID: PMC11032225.

⁹ Janke K, Salifu Y, Gavini S, Preston N, Gadoud A. A palliative care approach for adult non-cancer patients with life-limiting illnesses is cost-saving or cost-neutral: a systematic review of RCTs. *BMC Palliat Care*. 2024 Aug 5;23(1):200. doi: 10.1186/s12904-024-01516-1. PMID: 39098890; PMCID: PMC11299357.

¹⁰ Moore S, Corner J, Haviland J, Wells M, Salmon E, Normand C, Brada M, O'Brien M, Smith I. Nurse led follow up and conventional medical follow up in management of patients with lung cancer: randomised trial. *BMJ*. 2002 Nov 16;325(7373):1145. doi: 10.1136/bmj.325.7373.1145. Erratum in: *BMJ* 2002 Dec 14;325(7377):1386. PMID: 12433764; PMCID: PMC133453.

¹¹ Turner DA, Paul S, Stone MA, Juarez-Garcia A, Squire I, Khunti K. Cost-effectiveness of a disease management programme for secondary prevention of coronary heart disease and heart failure in primary care. *Heart*. 2008 Dec;94(12):1601-6. doi: 10.1136/hrt.2007.125708. Epub 2008 May 1. PMID: 18450843.

¹² Postmus D, Pari AA, Jaarsma T, Luttik ML, van Veldhuisen DJ, Hillege HL, Buskens E. A trial-based economic evaluation of 2 nurse-led disease management programs in heart failure. *Am Heart J*. 2011 Dec;162(6):1096-104. doi: 10.1016/j.ahj.2011.09.019. PMID: 22137084.

¹³ Koinberg, I., Engholm, G. B., Genell, A., & Holmberg, L. (2009). A health economic evaluation of follow-up after breast cancer surgery: Results of an rct study. *Acta Oncologica*, 48(1), 99–104. <https://doi.org/10.1080/02841860802314712>

¹⁴ Gade G, Venohr I, Conner D, McGrady K, Beane J, Richardson RH, Williams MP, Liberson M, Blum M, Della Penna R. Impact of an inpatient palliative care team: a randomized control trial. *J Palliat Med*. 2008 Mar;11(2):180-90. doi: 10.1089/jpm.2007.0055. PMID: 18333732.

¹⁵ Morrison RS, Penrod JD, Cassel JB, Caust-Ellenbogen M, Litke A, Spragens L, Meier DE; Palliative Care Leadership Centers' Outcomes Group. Cost savings associated with US hospital palliative care consultation programs. *Arch Intern Med*. 2008 Sep 8;168(16):1783-90. doi: 10.1001/archinte.168.16.1783. PMID: 18779466.

¹⁶ Brumley R, Enguidanos S, Jamison P, Seitz R, Morgenstern N, Saito S, McIlwane J, Hillary K, Gonzalez J. Increased satisfaction with care and lower costs: results of a randomized trial of in-home palliative care. *J Am Geriatr Soc*. 2007 Jul;55(7):993-1000. doi: 10.1111/j.1532-5415.2007.01234.x. PMID: 17608870.

- I další publikovaná evidence o ekonomické hodnotě intervencí v závěru života a paliativní péče ukazuje, že tyto intervence přinášejí zdravotnickému systému značné úspory a zlepšují výsledky léčby (Luta 2021¹⁷, Smith 2014¹⁸)
- Tyto důkazy jasně podporují potřebnost zahrnutí koordinace a organizace péče u pacienta sestrou a podpůrné intervence vedené sestrou do systému hrazené péče. Zavedení těchto výkonů posílí mezioborovou spolupráci, usnadní cestu pacienta systémem a zároveň zvýší kompetence sester, což je zcela v souladu s dlouhodobě prosazovanými systémovými změnami ve zdravotnictví.

5.12.2024

Ondřej Sláma

MUDr. Ondřej Sláma, Ph.D.

Místopředseda ČSPM ČLS JEP

ondrej.slama@paliativnimedicina.cz

¹⁷ Luta X, Ottino B, Hall P, Bowden J, Wee B, Droney J, Riley J, Marti J. Evidence on the economic value of end-of-life and palliative care interventions: a narrative review of reviews. BMC Palliat Care. 2021 Jun 23;20(1):89. doi: 10.1186/s12904-021-00782-7. PMID: 34162377; PMCID: PMC8223342.

¹⁸ Smith S, Brick A, O'Hara S, Normand C. Evidence on the cost and cost-effectiveness of palliative care: a literature review. Palliat Med. 2014 Feb;28(2):130-50. doi: 10.1177/0269216313493466. Epub 2013 Jul 9. PMID: 23838378.

